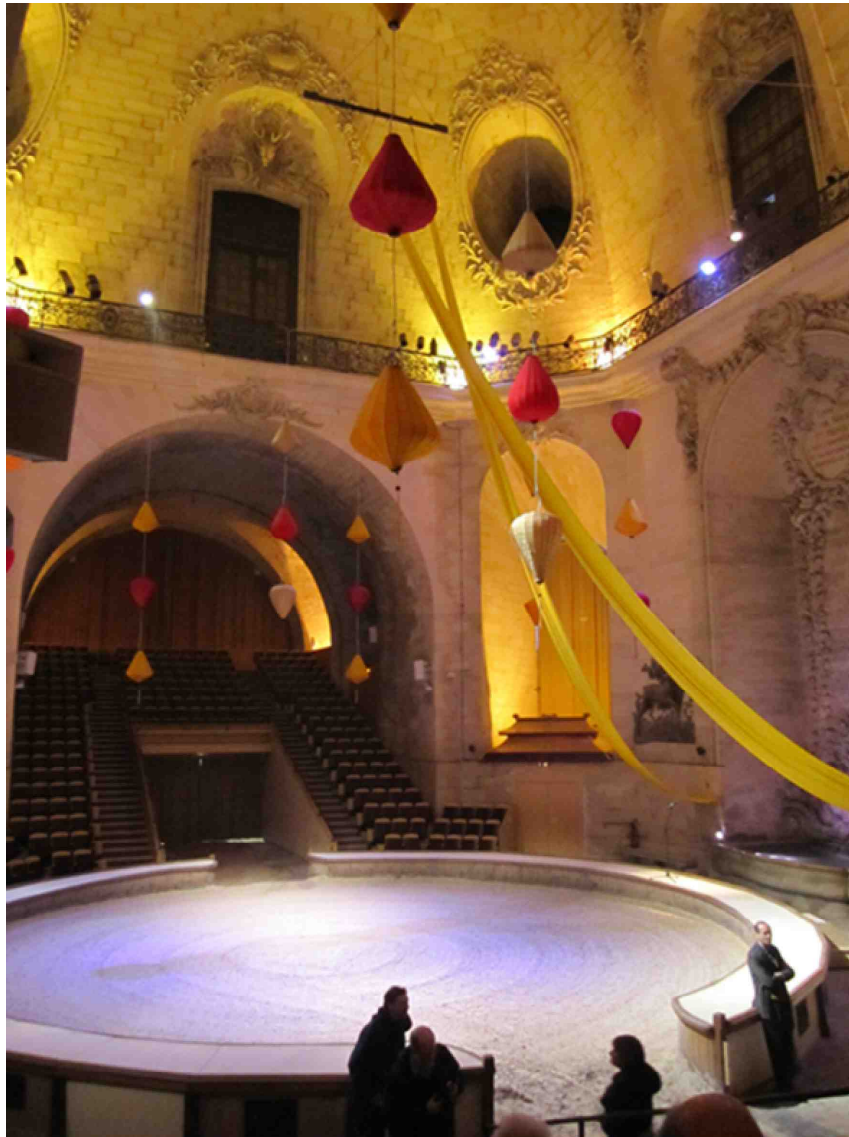

ICOMOS
SWEDEN

International Council on
Monuments and Sites

Conseil International
des Monuments et des Sites

NYHETSBREV
December 2011

www.icomos.se

INNEHÅLL

Ordföranden har ordet	3
Aktuellt	5
Information från ICOMOS 17:e generalförsamling.....	5
Viktig medlemsinformation	9
Kommittéer och arbetsgrupper söker representanter	9
ICOMOS generalförsamling – Rapporter och reflektioner	10
Icomos General Assembly i Paris 2011 - Några iakttagelser	10
Intryck från Generalförsamlingen i Paris 2011	16
Exkursionen till Chantilly den 2 december 2011	17
Rapporter från möten i de internationella kommittéerna	19
Årsmötet i kommittén för Vernacular Architecture (CIAV) Paris 2011.....	19
Meeting of the International Committee on the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites, ICOMOS General Assembly, Paris 2011	19
Årsmöte med Historic Towns-kommittén (CIVVIH).....	20
Stengruppsmöte - ISCS – International Scientific Committee of Stone	21
ICOMOS internationella vetenskapliga kommitté för att identifiera och bevara 1900-talets kulturarvsmiljöer (ISC20C) årsmöte i Paris 2011	22
ICOMOS yttranden och synpunkter	25
Vindkraftverk utan proportion hotar världsarv	25
Varför förslaget till förnyelse av Slussen inte duger.....	27

Bilaga

Paris Declaration (Draft declaration, November 30, 2011).

ICOMOS SWEDEN Nyhetsbrev nr. 4 2011. Redaktionsgrupp: Malin Myrin (redaktör) och Hélène Svahn Garreau. Kontakt: malin.myrin@icomos.se

Förstasidans foto: Interiör från slottet Chantillys stallbyggnad, som besöktes i samband med ICOMOS generalförsamling i Paris, december 2011. (Foto: Malin Myrin)

Ordföranden har ordet

Det har varit ett innehållsrikt år. Nödvändigheten av en fristående renodlat professionell organisation som ICOMOS, som kan ge sig in i debatten om principiellt viktiga frågor, har visat sig tydligare än någonsin även om behoven mångdubbelt överstigit de insatser som vi kunnat göra. Likaså har nödvändigheten för ICOMOS att fånga upp fler kunniga personer runt om i Sverige som vill stötta styrelsens arbete visat sig allt tydligare. Vi behöver bl a hjälp med att identifiera principiellt viktiga frågor om vad som händer med kulturmiljön i olika delar av landet och med att ta fram fakta, analys och kommentarer.

Att vi i god tid får kännedom om när risk för skada på världsarven uppstått är förstås alldeles särskilt viktigt. I elfte timmen fick vi veta att hundrafemtio meter höga vindkraftverk inom världsarvet Södra Ölands odlingslandskap planeras. De kommer, till skillnad från på platsen redan etablerade verk, att upplevas över hela världsarvsområdet. Vi lyckades åstadkomma stor uppmärksamhet i lokalpressen. Mest spridning gav Sveriges radio. Vänner från Helsingborg i söder till Umeå i norr har kommenterat att de hört mig. Men det räcker förstås inte. Att en sådan fråga inte ljudligare diskuterats i våra kretsar ger skäl att fundera över vad vi egentligen håller på med. Generellt behöver vi aktiv hjälp från det lokala planet.

Jag återkommer till frågan om vad världsarvskonventionen betyder. Dess text att ”Varje stat ska göra sitt yttersta...” kan enligt min mening inte betyda att varje nationellt mål, som t ex det om vindkraft, just ska behöva placeras inom eller intill den begränsade yta av Sverige som våra världsarv med tillhörande skyddszoner täcker. Lika lite kan den betyda att det ska vara möjligt, att som i fallet Drottningholms slottsområde, att bredda en redan stor väg genom ett världsarv om tillfarten till det område som behöver nås kan ordnas på annat sätt. Man har till och med orsak att ifrågasätta om det alltid är acceptabelt att genomföra en exploatering som kräver ett sådant ingrepp.

I månadsskiftet november december genomfördes ICOMOS ”General Assembly” som Ni kan läsa om på annan plats i nyhetsbrevet. Den föregås av ICOMOS ”Advisory Committee” som i princip består av samtliga ordförande för ICOMOS nationalkommittéer och vetenskapliga kommittéer. Den viktigaste frågan förutom förberedelser för ”General Assembly” och ”Scientific symposium” som togs upp var en bemyndigande till högsta ledningen att ta fram en rutin för hur ICOMOS ska hantera samarbetet med de nationella kommittéerna när det gäller risker som världsarv utsätts för. Det är ett arbete som ICOMOS SWEDEN aktivt tillskyndat. Hittills har arbetet komplicerats av att de många personer som måste vara involverade har olika föreställningar om hur samarbetet ska gå till, vilket givit betydande merarbete och en enerverande osäkerhet. En annan viktig sak som beslutats är att en ny vetenskaplig kommitté som arbetar med att driva frågan om förhållningssätt och lösningar på den konflikt som ofta uppstår mellan energibesparing och kulturarv. Att hitta lämplig person i Sverige som vill gå in i den och här driva dessa frågor är viktigt.

En stor del av tiden vid själva ”General Assembly” går naturligt åt till att församlingen beslutar om förslag som sedan länge beretts inom ICOMOS. När det gäller resolutionerna kommer dock många bra och nyttiga nya förslag fram. Andra kan förstås vara som att slå in öppna dörrar.

Personvalen till de högre förtroendeposterna i ICOMOS är förstås det strategiskt viktigaste. Att vi nu har en nordisk ”Secretary General”, finska Kirsti Kovanen, är fantastiskt bra och roligt. I hård konkurrens fick hon dessutom 66 % av rösterna. Kvinnorepresentationen i det högsta skiktet är tre av

åtta. Betydligt sämre ur jämställdhetssynpunkt ser det ut i resten av "Exekutive Committees" om bara har två kvinnor av tolv ledamöter. Samtidigt så är frågan grannlaga. I en stor del av medlemsländerna är det fortfarande otänkbart att rösta fram en kvinna som ordförande ens för Nationalkommittén och obalansen mellan världsdelarna är om möjligt än större än mellan könen.

Om vi ser till det innehållsliga i verksamheten går det en skiljelinje mellan, som det verkar en majoritet av medlemmar som i alla fall officiellt, betonar att vi måste leva med i tiden och som bejakar det immateriella och det föränderliga. En mindre grupp försöker hålla emot och ser en upplösning av traditionella värden. Risker är att det blir en polarisering. Jag upplever att den tar sig tydligt uttryck i valen till "Executive Committee". Personer med den djupa mer klassiska bildningen, som ju också måste finnas med i en organisation som ICOMOS, uppfattas som obekväma och riskerar att åka ut. Personer som uppfattas som administrativt kunniga gynnas. Att behålla en gynnsam blandning ser jag som en utmaning

Ju mer jag som ordförande kommer in i det internationella arbetet och aktivt försöker gifta ihop det med det svenska inser jag vilken potential hela organisationen och därmed vår svenska nationalkommitté ICOMOS SWEDEN har inte minst för kulturmiljövården i Sverige. Med hela den internationella kunskapen och erfarenheten i ryggen är möjligheterna gränslösa. Samtidigt så har den här tiden visat att det inte i längden går att göra skillnad med enbart ideellt arbete. I den bidragsansökan som styrelsen nyligen lämnat till Riksantikvarieämbetet har vi därför riktat in oss på att klargöra situationen och möjligheterna till uthållig förändring.

Till sist vill jag tacka alla för det år som gått och önska allt gott för 2012.

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Aktuellt

Information från ICOMOS 17:e generalförsamling

Generalförsamlingen träffas vart tredje år med något av medlemsländerna som värd. Denna gång hölls möte och symposium på UNESCOs huvudkontor i Paris med över 1100 deltagare från sammanlagt 109 länder.

Man kan säga att generalförsamlingen har två viktiga funktioner, dels att ge tillfälle för alla ICOMOS-medlemmar att träffas och utbyta idéer, lära av varandra och allmänt knyta kontakter, dels att välja personer till de styrande organen och besluta om dokument och inriktningsfrågor. Församlingen inleds och avslutas med gemensamma möten med formella hälsningar, anföranden, val och antagande av resolutioner. Under mötets sista dag presenterades och beslutades om 45 resolutioner från kommittéer och enskilda medlemmar.

Värdlandets president agerar ordförande för generalförsamlingen, detta år var alltså Pierre-Antonie Gatier, president ICOMOS France, generalförsamlingens ordförande. Från Sverige agerade Kerstin Westerlund Bjurström vicepresident under generalförsamlingen, utsedd av *advisory committee*, och Thomas Adlercreutz ordförande i *credentials committee*.

Pierre-Antonie Gatier, president ICOMOS France tillika generalförsamlingens ordförande, höll i öppnings- och avslutningsceremonin. (Foto: Lena Palmqvist)

ICOMOS har enligt tradition två officiella arbetsspråk, engelska och franska. Anföranden, diskussioner, föredrag etc. tolkades till engelska respektive franska. Utöver detta har man länge velat införa spanska som officiellt arbetsspråket något som dock visat sig svårt p.g.a. ekonomiska faktorer.

I detta nyhetsbrev har information från generalförsamlingen sammanfattats, detta avser genomförda val, antagna resolutioner samt information om kommande generalförsamling. Under rubriken *ICOMOS generalförsamling – Rapporter och reflektioner* finns fördjupande berättelser och reflektioner från några av deltagarna. Rapporter från möten i de internationella kommittéerna som hölls i samband med generalförsamlingen har också fått en egen rubrik, se nedan.

Resultat från de olika valen, de antagna resolutionerna i sin helhet samt övrig viktig information läggs succesivt ut på ICOMOS hemsida www.icomos.org. Resultaten från valen har redan lagts ut samt några av de antagna resolutionerna. Ett bra sätt att hålla sig uppdaterad och informerad om ICOMOS arbete är alltså att regelbundet besöka hemsidan.

Val till styrelse

Till valen har Sverige sammanlagt 18 röster och enligt våra stadgar utser årsmötet (redan på våren) vilka dessa 18 *Voting Members* är. Dessa röstar med sin egen röst plus eventuella fullmakter. Från Norden har vi alltid en gemensam kandidat. Just nu är det Kirsti Kovanen från Finland. Många från andra länder lobbar för sina kandidater och det förs en hel del diskussion om de olika kandidaterna.

Resultaten från valen till **ICOMOS styrelse/Executive Committee 2011-2014** är som följer:

President: Gustavo Araoz (U.S.A.)

Generalsekreterare/ Secretary General: Kirsti Kovanen (Finland)

Kassör/Treasurer General: Laura Robinson (Sydafrika)

Vicepresidenter /Vice Presidents:

Kristal Buckley (Australien)

Alfredo Conti (Argentina)

Gideon Koren (Israel)

Benjamin Mouton (Frankrike)

Guo Zhan (Kina)

Styrelseledamöter/Members of the Executive Committee:

Sofia Avgerinou-Kolonias (Grekland)

Stefan Belishki (Bulgarien)

Dinu Bumbaru (Kanada)

Francesco Caruso (Italien)

Rohit Jigyasu (Indien)

Toshiyuki Kono (Japan)

Philippe la Hausse de Lalouvière (Mauritius)

Wilfried Lipp (Österrike)

Christoph Machat (Tyskland)

Olga Orive (Mexiko)

Hae-Un Rii (Sydkorea)

Grellan Rourke (Irland)

President; rådgivande kommitteen/ President of the Advisory Committee:
John Hurd (Storbritannien)

Samordnare; vetenskapliga rådet/ Coordinator of the Scientific Council:
Pamela Jerome (U.S.A.)

Hederspresidenter/ Honorary Presidents:
Michael Petzet (Tyskland)
Roland Silva (Sri Lanka)

Nästa generalförsamling hålls i Florens 2014

Under mötets sista dag annonserades plats och tema för kommande generalförsamling. På temat *Heritage and landscapes, as Drivers of Human Rights* kommer nästa generalförsamling att hållas i Florens, 7-15 november 2014.

Utdelning av Gazzolapriset

Gazzolapriset har sedan 1979 delats ut i samband med ICOMOS generalförsamling till minne av Piero Gazzola. Årets pris gick till den japanska arkitekten Nobuo Ito.

Ove Hidemark ny hedersmedlem i ICOMOS

Under generalförsamling utsågs professor Ove Hidemark till hedersmedlem i organisationen. Han utsågs för sina utomordentliga insatser och för sin roll som frontfigur inom restaureringskonstens område.

Ove Hidemarks attityd till byggnadsvård och restaurering har format skola. Många restaureringsarkitekter ser honom som mästare och inspirationskälla. Det är hedrande för Sverige att en av våra framstående arkitekter finns med bland de många världsberömda personligheter som verkat inom restaureringskonstens område.

Professor Ove Hidemark, hedersmedlem i ICOMOS.

Heritage, driver of development

I samband med generalförsamlingen hålls seminarier, årets tema var: *Heritage, driver of development*. Kulturarvets roll i skapandet av morgondagens samhälle var temat för symposiet. Definitionen av begreppet ”utveckling” knyter an till artikel 3 i *The 2001 UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity*: ”development understood not simply in terms of economic growth, but also as a means to achieve a more satisfactory intellectual, emotional, moral and spiritual existence.” Begreppet har en vid omfattning som innehåller såväl reflektioner knutna till framtidens samhällsbygge som till bevarandet av det historiska kulturarvet.

Symposiet omfattade fyra huvudteman, två av dem med direkt anknytning till den fysiska, byggda miljön med fokus på byggnadsmaterial, konstruktioner och regionala särdrag, och de två övriga anknyter till kulturarvets betydelse för ekonomi, turism och utbildning. Varje tema speglade hur kulturarvet kan skapa goda förutsättningar för en positiv samhällsutveckling. Ett drygt sextiotal rapporter presenterades från olika delar av världen, **Kulturarvet och regional utveckling** var första temat, där det framhölls att synen på städernas expansion måste balanseras med att den regionala utvecklingen tar hänsyn till såväl landsbygden som mindre tätorter. Under temat **Hållbar utveckling eller en återgång till konsten att bygga** presenterades både nybyggnadsprojekt med utgångspunkt i traditionella former för byggandet, men också renoveringsarbeten i befintlig bebyggelse. Temat **Utveckling och turism**, där frågor kring kulturarvet som en viktig del av turistnäringen diskuterades, hade mycket välbesökta seminarier. När kulturturismen utvecklas till masskonsumtion är då temaparker och ”disneyfiering” ett alternativ? Att kulturarv utan sammanhang riskerar att bli meningslösa var alla eniga om. Vår uppgift är att tolka kulturarvet i sitt sammanhang och på det sättet uppmuntra allmänhetens medvetenhet och kunskap. Med svensk terminologi skulle man kunna sammanfatta den introducerande presentationen av Sue Miller från Storbritannien, ordförande i den internationella kommittén för Cultural Tourism, med att framhålla hur viktig folkbildningsaspekten är i arbetet med kulturarvet. Det fjärde temat **kulturarvet och den ekonomiska utvecklingen**, pekade på hur bevarande av historiska miljöer och ekonomisk utveckling går hand i hand, vilket också var huvudtemat för konferensen. Revitaliseringen av historiska miljöer skapar arbetstillfällen, förstärker den lokala identiteten och kontextualiserar kulturarvets sociala värden. Den pågående forskningen inom detta område, inte minst i Sverige, har lett till mycket kvalitativa resultat.

En återkommande synpunkt i flera temadiskussioner var att det finns anledning att ompröva kulturarvets roll på ett konstruktivt sätt och se kulturarvet som en positiv drivkraft för utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Papers och presentationer från seminarierna kommer att publiceras på ICOMOS hemsida under januari.

Parisdeklaration

Konkret resulterade symposiet i antagandet av en ny deklaration där kulturarvet lyfts fram som en betydande och viktig drivkraft i utvecklingsfrågor. Likaså trycks det på kulturarvets betydelse i frågor som rör hållbar och långsiktig utveckling samt mänskliga rättigheter. Utkast till deklarationen finns bilagd i sin helhet, **Paris Declaration (Draft declaration, November 30, 2011)**, se nedan.

Viktig medlemsinformation

I början på december har alla medlemmar fått underlag för betalning av medlemsavgifter för 2012.

Medlemsavgiften är 450 kr och ska vara betalda senast den 9 januari! Våra medlemsavgifter till Paris ska nämligen vara betalda sista januari och först därefter skickas våra medlemskort ut. ICOMOS Sverige har inte ekonomisk möjlighet att täcka upp för de medlemmar som inte betalar i tid, eventuella eftersläntrare kommer alltså att anmäls senare till Paris och kommer därför att få vänta på att få sina medlemskort.

Om någon saknar betalningsunderlag/faktura bör ni omedelbart kontakta styrelsens kassör Daniel Kwiatkowski: daniel.kwiatkowski@icomos.se.

Kommittéer och arbetsgrupper söker representanter

Det är angeläget för ICOMOS Sverige att skapa nationella arbetsgrupper som har ett nära samarbete med de internationella vetenskapliga kommittéerna. Flera av ICOMOS internationella kommittéer idag saknar svenska representanter. Även några av de svenska arbetsgrupperna saknar representanter.

Vi ber nu om tips och förslag på lämpliga representanter med anknytning till de aktuella kommittéernas områden. Personerna behöver inte vara ICOMOS medlemmar ännu men ska kunna bidra med kunskap och idéer till kommittéernas arbete.

Uppdraget innebär att representera Sverige och verka för att ICOMOS frågor drivs, att föra ut kunskap om kommittéernas resultat i Sverige genom nyhetsbrevet och på hemsidan samt att informera om ICOMOS arbete generellt.

Nedan följer en lista på de kommittéer och grupper det gäller. Namnförslag och tips lämnas till Lena Palmqvist: lena.palmqvist@nordiskamuseet.se i god tid före årsmötet, så att vi hinner kontakta dem som föreslagits och höra efter om de är intresserade.

ICOMOS internationella kommittéer som saknar representant är:

- Conservation/ Restoration of heritage objects in monuments and sites
- Cultural Landscapes/ Historic Gardens (ISCCL)
- Cultural Routes (CIIC)
- Earthen Architectural Heritage (ISCEAH)
- Heritage Documentation (CIPA)
- Intangible cultural heritage (ICIH)
- Shared Built Heritage (ISCSBH)
- Stained glass (ISVC)
- Wood (IWC)

Dessutom saknas representant i ICOMOS svenska arbetsgrupp för parker och landskap.

ICOMOS generalförsamling – Rapporter och reflektioner

Icomos General Assembly i Paris 2011 - Några iakttagelser

Hélène Svahn Garreau

Inledning

Temat för ICOMOS General Assembly i Paris mellan den 27:e november och 3:e december i år var *“Heritage as Driver of Development*. Det kan översättas till *”Kulturarv som drivande kraft i utvecklingen”*. Under temat fanns fyra olika underteman att välja mellan:

- 1) Kulturarv och regional utveckling
- 2) Utveckling och återkomst av byggnadskonsten
- 3) Turism och utveckling
- 4) Ekonomisk utveckling: Är kulturarv en kraft för ekonomisk tillväxt?

Temat valdes eftersom man noterat en förändring i hur kulturarvet brukas och framställs beroende av globaliseringen och det ökade intresset från näringslivet. Konferensen ville ta temperaturen på hur detta påverkar kulturarvet.

I denna rapport presenteras några av mina iakttagelser på mötet. Det gäller några av de framtida utmaningar som diskuterades och det fjärde temat om ekonomi som jag följde närmare.

Om general assembly

ICOMOS General Assembly lockade i år närmare 1325 medlemmar från 109 länder. Från Sverige kom ett 20-tal personer från myndigheter, museer, näringsliv och universitetsvärlden. Förutom de vetenskapliga sessionerna med sina underteman genomfördes sedvanligt val av den exekutiva kommittén, dess president och generalsekreterare. Gustavo Araoz (U.S.A) omvaldes (ca 66 procent för mot 34 procent emot) och den finländska arkitekten Kirsti Kovanen som nyinvaldes till generalsekreterare med stor majoritet. Under mötet röstades även en del nya resolutioner fram, liksom vissa förändringar i stadgarna och andra uppgifter som anvisas de valda representanterna. Resolutionerna bör ses som en länk mellan ICOMOS medlemmar och den exekutiva kommittén. Dessa rörde en mängd ämnen och frågor som anses angelägna för medlemmarna alltifrån hotade platser till nya arbetsgrupper. Vissa resolutioner lades ner, andra skrevs om och andra som togs emot utan diskussion. Man kanske kan säga att resolutionerna tillsammans med den arbetsplan som den exekutiva kommittén arbetar efter vittnar om ICOMOS nuvarande agenda och intellektuella hållning. Eftersom detta var mitt första möte observerade och deltog jag i detta arbete med stor nyfikenhet.

Presidenten Gustavo Araoz håller tal. (Foto: Hélène Svahn Garreau)

Nils Ahlberg under mötet. (Foto: H      Svahn Garreau)

Den svenska gruppen sammanträder inför röstningen. Ovan från vänster: Nils Ahlberg, Kerstin Westerlund och Malin Myrin. Nedan från vänster Thomas Adlercreutz, Märtha Angert Lilliestr  le, Kerstin Westerlund och Nils Ahlberg. (Foto: H      Svahn Garreau)

Paradigmskiftsdebatten

Mötet på UNESCO i Paris beskrevs av Araoz i inledningstalet som att komma hem. ICOMOS formades i samband med den banbrytande Venedigkonferensen 1964 arrangerad av UNESCO vars säte är i Paris. Venedigdokumentet finns närvarande i det mesta av ICOMOS arbete. Detta dokument har varit mycket viktigt och är fortfarande utgångspunkten för mycket av diskussionen inom ICOMOS.

Tydligt är dock att ICOMOS står i ett vägsål. Sedan Budapestkonferensen 2004 vars syfte var att diskutera dokumentet tycks vinden ha vänt. Då klargjordes att Venedigdokumentet fortfarande är relevant för vår tid medan det nu i allt högre grad är ifrågasatt. Samtidigt finns det starka krafter som vill behålla och utveckla de redan grundlagda principerna. Kanske är man orolig för att kasta ut barnet med badvattnet? Enskilda medlemmar, såväl som grupperingar inom ICOMOS försöker i vilket fall som helst driva riktningen åt olika håll.

Debatten om grundvärdena fortgick under mötet i Paris – ibland underförstått och ibland öppet som under resolutionsröstningen. Araoz uttryckte till och med önskemål om att förnya och kanske t.o.m. upprätta ett nytt dokument. Vid ett möte på italienska kulturinstitutet sade han att vi behöver överbrygga motsättningarna mellan det materiella och immateriella och göra det relevant för samtiden. Detta torde även gälla motsättningen mellan natur och kultur och kulturarvets betydelse för att uppnå hållbar utveckling. Man vill göra kulturen och värdet av kulturell mångfald till den fjärde dimensionen för hållbar utveckling i enlighet med 2002 års Johannesburg "summit". Parisdeklarationen som röstades igenom under mötet framhåller detta. Araoz hänvisade till hur man en gång lyckades överbrygga konflikten mellan Viollet-le-Ducs stilrestaurering och Ruskins konserverande hållning i något som de flesta kunde hålla med om. Francesco Bandarin, direktör för UNESCO's World Heritage Centre, var lite mer skeptisk till att man skulle kunna nå en universell lösning. Han menade att vi lever i en mångkulturell värld och måste acceptera detta.

Diskussionen om grundvärdena återknyter på sitt sätt till två konferenser inom teorigruppen (ISC Theophilos) som berört vad man kallar för "paradigmskiftet i kulturarvteorin". Den första var "Paradigm Shift in Heritage Conservation" och hölls i Prag i maj 2010 och den senaste i Florens den 4-6 mars 2011 kallad "Paradigm Shift in Heritage Protection? Tolerance for Change, Limits of Change". Diskussionen på detta möte – utifrån informationen på deras hemsida- fokuserade på vad man kallar för "tolerans för förändring" och nödvändigheten att förändra både teori och praktiken inom kulturmiljövården, dvs. ICOMOS grundläggande principer. Här har man sett det nödvändigt att diskutera gränssnittet för förändring – dvs. *hur stor tålighet* för förändring en plats har utan att den förlorar sin essens.

Möte på det italienska kulturinstitutet från vänster Francesco Caruso invald i den exekutiva kommittén, Gustavo F. Araoz ICOMOS president och Maurizio di Stefano, president i italienska ICOMOS. (Foto: Hélène Svahn Garreau)

Sverige har så vitt jag vet inte direkt deltagit i detta arbete. Kanske för att den inhemska debatten så sällan annat än indirekt rör vid de internationella grunddokumenten. Trots allt pågår ett arbete inom ICOMOS Sverige som i hög grad berör frågorna främst i gruppen som arbetar för att skapa ett svenskt kulturarvsdokument och ICOMOS Sveriges nyinstallerade tankesmedja. Denna initierades 2011 av Kerstin Westerlund och Henrik Lindblad samt författaren till denna artikel. Tankesmedjan är fortfarande i sin linda, men vi hoppas på att arbetet ska ta fart under 2012.

Mänskliga rättigheter och kulturarv

Ett tema lyftes fram i något högre grad än de andra i Paris, nämligen de mänskliga rättigheternas relation till kulturarvet i synnerhet världsarven. Detta synes ha inspirerats av en workshop som hölls den 9-11 mars 2011 i Oslo kallad *"Our common dignity: Towards Rights-Based World Heritage Management"* av det norska ICOMOS tillsammans med Oslo universitets "Institute for Human Rights" och "Norwegian Helsinki committee". Detta är ett arbete som pågått under en tid i Norge. Norska ICOMOS ordnade det första mötet om kulturarv och mänskliga rättigheter redan 2008.

I samband med workshopen upprättades ett dokument som bland annat uppmanade ICOMOS att etablera en arbetsgrupp tillsammans med IUCN och ICCROM för att vissa på god praktik, skapa verktyg och ge råd för hur man ska förhålla sig till de mänskliga rättigheterna i synnerhet i världsarven. Detta röstades igenom under mötet i Paris och projektledare för arbetet är norrmannen och arkitekten Amund Sinding-Larsen. Han höll en presentation om arbetet på mötet i Paris kallad *Our common dignity. Rights-based Approaches to World Heritage Management*.

ICOMOS utfärdade redan under ett möte i Stockholm 1998 en deklaration om de mänskliga rättigheternas förhållande till kulturarvet – kallad *Stockholmsdeklarationen*. Dokumentet blev till för att hylla den 50 år som gått sedan mänskliga rättigheterna upprättades. Här lyfts frågan om allas rätt att få delta i och ha tillgång till kulturarvet och kunskap om detta – som ska bevaras och presenteras *autentiskt* - som en del av de mänskliga rättigheterna.

Detta har även bland annat även berörts - kanske mer indirekt - i 2008 års "Charter for the Interpretation and Preservation of Cultural heritage Sites" även kallad *Ename dokumentet*. Här gör man klart att hur man presenterar och tolkar kulturarvet och för vem är ett aktivt kulturellt betingat val och bör därmed vara repsektfullt, öppet och inkluderande.

Amund Sinding-Larsen håller en presentation om mänskliga rättigheter och kulturarv.
(Foto: Hélène Svahn Garreau)

Det norska initiativet tycks ha inspirerat till temat för nästa General Assembly i Italien den 7-15 november 2014. Temat är nämligen *Heritage and Landscapes as Drivers of Human Rights*. Mötet kommer dock inte att enbart handla om mänskliga rättigheter utan även om förhållandet till landskaps- och stadsutveckling (kulturlandskap är förutom mänskliga rättigheter ett av ICOMOS fokusområden) och de grundläggande värderingsfrågorna. Detta med tanke på att 50 år gått sedan Venedigdokumentet tillkomst. Av samma orsak uppmuntras till diskussion om ovan nämnda "paradigmskifte" samt om grundläggande värderingsfrågor som "Outstanding Universal Values".

Ekonomisk tillväxt och kulturarv

Allmänt

Under mötet presenterades många och korta presentationer inom varje undertema. Det vetenskapliga forumet om "Ekonomisk utveckling: Är kulturarv en kraft för ekonomisk tillväxt?" leddes av advokat Gideon Koren från Israel. Koren framhöll i början av seminariet att det inte är möjligt att använda någon av de existerande ekonomiska modellerna för att mäta värdet av kulturarvets sammantagna betydelse. Däremot kan vissa aspekter mätas. Han anser snarare att vi bör upprätta vår egen metodologi och terminologi där man bör noga tänka över vad framgång betyder.

Det övergripande intrycket var att det framfördes en hel del exempel på framgångssagor. Hela regioner och platser har vunnit på att utses som kulturarv. Några av dessa var de franska världsarven i Arles som presenterad av Christian Mourisard och Albi som presenterades av den entusiastiska Stéphanie Guiraud-Chameil, andra den australiensiska staden Melbourne som presenterades av Ray Tonkin, och sist men inte minst de israeliska erfarenheterna av kulturarvsförvaltning och utveckling med LED (Local Economic Development) som presenterades av Leah Shamir Shinan och Nili Shchory.

Det fanns även exempel som tydde på svårigheter som Lee Kyung-ahs presentation av bevarandet av sk. traditionella Hanok hus i Seoul i Korea och Neil Coussins om postindustriella städer och regioner i Storbritannien. Presentationerna av världsbankens och Sydostasiens utvecklingsbanks arbete var svårgreppbara. Den korta tiden gjorde det svårt att förstå helheten, vilket gjorde att man lämnades med fler frågor än svar. Trots detta vill jag lyfta några frågor som gjorde intryck på mig.

Mätning av indikatorer för kulturmiljövårdens betydelse för fastighetsutveckling

Mycket uppmärksamhet fick amerikanskan Caroline Cheong för sitt föredrag om hur man kan mäta indikatorer som visar på ekonomisk tillväxt beroende av bevarandet och utvecklandet kulturmiljöer. Hon arbetar för ett amerikanskt företag kallat *Heritage Strategy International* baserat i Washington. De utför ekonomisk utvärdering av kulturmiljöer och arbetar för att integrera kulturmiljön med fastighetsutveckling. Hon framhöll i likhet med Koren att det inte går att mäta kulturmiljöns alla aspekter - men att det går att mäta delar och att de har arbetat fram en bra metod för detta där man mäter tillgång till arbete, hushållens inkomst, ekonomiska effekter av turism, stadsutveckling och attraktivitet och fastighetsvärden. Deras studier visar på att det lönar sig med att bevara kulturarv både i fastighetsvärden och att det skapar arbetstillfällen.

Vad skiljer misslyckande från lyckade exempel?

James Rebanks som utvärderat en mängd världsarv och industriminnesexperter Neil Coussins båda från Storbritannien visade att det inte räcker med att bli utsedd ens till världsarv eller historiskt minnesmärke för att det ska gå "bra" ekonomiskt. I vissa fall misslyckas man. Det räcker inte att restaurera ett område för att alla berörda ska bli rika! Rebanks och Coussins pekade båda på att det delvis berodde på inställningen och engagemanget i den lokala förvaltningen och befolkningen.

Vidare framhöll Rebanks att det även är viktigt att lyfta de egna berättelserna för just den plats man arbetar med för att lyckas. Idag sker en likriktning där man försöker att konkurrera med samma medel; modern likriktad arkitektur och sport. Bättre är då att lyfta de lokala "autentiska" historierna.

Kulturarv som innovativ och kreativ kraft

Professor Luigi Fusco Girard från Neapel och Tüzün Baycan från Turkiet visade på att kulturarvet inte bara är en passivt bevarande utan även en katalysator för innovation och kreativitet. Det är en ny roll enligt honom som är mer aktiv, där man gått från att kultur är de stora konstverken till att se det mer som en kreativ näring.

Mindre statliga resurser och mer privat finansiering - men hur gör man det bäst?

Man ser ett ökat privat engagemang och finansiering i bevarandet av kulturarvet. Detta har börjat leda till forskning och reflektion över hur det bör gå till. Exempel på sådana PPP projekt (Privat Public Partnership) – dvs. samarbeten mellan offentlig finansiering och fastighetsinvestering och fastighetsutveckling – presenterades av den australiensiska arkitekten Susan McDonalds. McDonald leder "Field projects" på Getty Conservation Institute i Los Angeles. Där arbetar man bland annat med att se över hur samarbetet mellan privat sektor och staten inom kulturmiljöområdet bör fungera. Getty vill kunna visa exempel på hur sådant samarbete kan fungera. Och visa vad som krävs för att nå hållbarhetsmålen och ekonomisk tillväxt samtidigt som man inte gör för stora avkall på de krav som ställs på det offentligt stödda kulturarvet inte i egenskap att tillhöra allmänheten. Man ser också över hur frivilliga krafter kan användas i dessa processer. Enligt henne så blir projekten mer hållbara när alla tre sektorerna är inblandade. Förkortat förklarade hon hur det kunde se ut:

- Den offentliga sektorn står för skyddet i lag på olika nivåer samt regler för hur man bör göra, skapa ekonomiska medel genom bland annat skatteavdrag, bygga infrastruktur etc.
- Den privata sektorn erbjuder kapital
- Den frivilliga sektorn står för lokalt engagemang och motivation, även kunskap.

Vad är framgång?

Även om man kan visa på många goda exempel på hur man kan skapa ekonomisk vinst med att bevara kulturmiljö så framkom i en del kritik att det också är viktigt att tydliggöra *vem* som är tjänar på kulturarvet och *hur vinsten fördelas*. Och att även analysera om det finns förlorare och vilka de är i sådant fall är. Vidare kan man fundera över vad *som definieras som framgång*.

Oro för den ekonomiska krisen

I flera föredrag, diskussioner och resolutioner lyftes oro fram över hur den nuvarande ekonomiska krisen kommer att påverka på kulturarvet. I vissa fall framkom även oro för hur politisk kortsiktighet påverkar kulturarvet.

Kulturarvssektorn i samhällslivet

Vid flera tillfällen lyftes det fram att kulturarvssektorn ofta talar inför redan frälsta öron i den egna arenan. Istället borde man i högre grad vara med i debatten på andra arenor.

Vidare läsning:

Om paradigmskiftet: http://www.fondazione-delbianco.org/seminari/progetti_prof/progview_PL.asp?start=1&idprog=358

Om norska ICOMOS workshop "Our common dignity" och kulturarv och mänskliga rättigheter:

<http://www.icomos.no/cms/content/view/142/56/lang.english/.och>
https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00105/Bente_Mathisen_Ico_105818a.pdf

H Silvermann, D. Ruggles ; *Cultural heritage and Human Rights*, 2007

The Stockholm declaration (Declaration of ICOMOS marking 50th anniversary of the Universal Declaration of Human Rights), 1998: http://www.international.icomos.org/charters/stocdec_e.htm

ICOMOS Charter for the interpretation and presentation of cultural heritage (ENAME Charter):

<http://www.enamecharter.org/index.html> och

http://www.international.icomos.org/charters/interpretation_e.pdf

Niel A. Silvermann: *Heritage Interpretation and Human Rights: Documenting Diversity, Expressing Identity, or Establishing Universal Principles*, 2011

Intryck från Generalförsamlingen i Paris 2011

Cornelius Holtorf

I joined ICOMOS about a year ago and this was my first General Assembly. It was very nice to meet my Swedish colleagues and attend an exciting conference with a largely different kind of participants than what I am used to from purely academic conferences. The conference seemed to attract on the one hand a good number of representatives of public sector heritage management from around the world and on the other hand perhaps even more private consultants and representatives of businesses working in the heritage sector. As much as the symposium discussed academic matters there was often a sense that the speaker was also representing business interests. I noted that a majority of participants came from a background in art history and architecture which was a nice change from the usual archaeological conferences I go to. I also observed that contrary to my experience at academic meetings, here the Annual Business Meeting attracted a huge audience and for many it appeared to be the most important even of the entire week! I am not used to the culture of UNESCO and found it rather strange though that everything had to be simultaneously translated into French, obviously at huge cost. I did not meet anybody at the conference who did not speak English.

My most significant observation concerns the intellectual power struggle about the goals and direction of ICOMOS which is going on behind the scene. I knew that there were different views on the core values of the organization, represented by former President Michael Petzet and current President Gustavo Araoz. Indeed, I was keen to learn more about this and maybe participate in this debate during the meeting. However, I found that there was no public debate on these most important matters at all. No candidate running for office made explicit statements in that direction. During the election process, as in the discussion of the resolutions, there were only a number of references that could be interpreted in a particular way by those in the know. Since I believe that Gustavo Araoz, the now re-elected president (gaining a substantial number of abstentions despite being the only candidate for office), is driving an agenda of change I was surprised that this was no open agenda. Some nightly googling let me to a radical position statement of his which intriguingly he himself had removed from the internet and his opponents had published on their pages instead! Who has ever heard of a President of an Organization hiding his ambitious agenda from the membership? Indeed, it was as if the true agenda of actions carried out on both sides of the diving line was deliberately hidden on many occasions during the conference. I asked myself why this was so, and the only guess I have is that people may be worried about their own business interests, or personal power, or status in the organization... Certainly in the academic world I am used to we like to be upfront about our differences and believe in the value of open debate.

For the benefit of all those readers who have become curious what this debate is all about and are not themselves "in the know" already, here are some key references which are recommended reading:

- Gustavo Araoz, Protecting Heritage Places Under the New Heritage Paradigm & Defining its Tolerance for Change: a Leadership Challenge for ICOMOS. Malta 2009.
http://www.fondazione-delbianco.org/seminari/progetti_prof/progview_PL.asp?start=1&idprog=283
- Michael Petzet, Conservation or Managing Change? Undated response to Araoz.
http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=petzet%20conservation%20or%20management%20of%20change&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.icomos.de%2Fdownload.php%3Fname%3DPetzet_DiscussionPaper.pdf&ei=6grTVbzPNDZ4QTW-vmJCQ&usq=AFQjCNGxtFmn3bf-n_BuEkCxpYV6ioTroQ
- Crystal Bossio, Conservation at all costs: ICOMOS and the "Paradigm Shift". Blog entry 25 November 2011. <http://blog.willowbank.ca/2011/11/25/conservation-at-all-costs-icomos-and-the-new-paradigm/>

Exkursionen till Chantilly den 2 december 2011

Reserapport av Lennart Palmqvist

Slottet Chantilly ligger i departementet Oise c:a 4 mil norr om Paris. Slottet består idag av två byggnader, Grand Château som förstördes och plundrades under franska revolutionen och Petit Château ursprungligen uppfört år 1551.

Egendomen är känd sedan 1000-talet och kom 1484 i familjen Montmorencys ägo. Den medeltida borganläggningen ersattes av Grand Château med inre renässansfasader efter ritningar av arkitekten Jean Bullant mellan åren 1528 och 1531 för ståthållaren Anne de Montmorency (1497-1567). Det lilla charmanta annexet Petit Château, idag lyckligtvis intakt bevarat, byggdes också för den stora familjen Montmorency. År 1632 kom egendomen i Henry Bourbons ägo, prins av Condé, gift med Charlotte de Montmorency.

Under slutet av 1600-talet byggdes slottet om i den då förhärskande stilen under ledning av den kände arkitekten Francois Mansart. Det lilla annexet reserverades som bostad åt prinsen av Condé. Hertigen av Bourbon, Louis-Jules-Henri, lät mellan åren 1719-1735 uppföra den magnifika stallbyggnaden (*Le grandes Écuries*) efter ritningar av Jean Aubert. Stallbyggnaden må vara fantastisk, men den överträffas enligt min mening av den helt underbara och storslagna trädgårds- och parkanläggningen av André Le Notre. Ett projekt som pågick från år 1663 under nära 20 år och som med rätta blev berömt över hela Europa. Trädgårdens vattenparterri är en närmast svindlande upplevelse från utsikten vid slottsterrassens balustrad.

Den ursprungliga slottsbyggnaden totalförstördes under franska revolutionen. Den renoverades och byggdes om helt först 1875-1876 av Henri d'Orleans, hertig av Aumale (1822-1897) efter ritningar av Henri Daumet.

Hertigen av Aumale skänkte slottet och dess samlingar av konstskatter och förnämliga bibliotek till franska institutet genom en donation 1886. L'Institut de France, är en paraplyorganisation för de fem stora franska vetenskapsakademierna och administrerar ett stort antal stiftelser, där slottet Chantilly med sina olika delar ingår. Ett viktigt villkor i donationsbrevet är att slottet och samlingarna bevaras i oförändrat skick.

Slottets konstgalleri det s k Musée Condé har en av de förnämsta samlingarna av målningar från 1400-1800-talen i Frankrike. Biblioteket i Petit Château inrymmer över 700 manuskript och 12 000 böcker. Musée Condé är i museologiskt perspektiv ett oerhört spännande exempel på en museimiljö där kontexten får besökaren att reflektera över en svunnen epoks suggestiva historia. Den rika målerisamlingen väcker lätt associationer till hur Grande Gallerie i Louvren kan ha sett ut när det förevisades för Napoleon av museidirektören Dominique Vivant Denon år 1803. Idag är vi på alla stora konstmuseer hänvisade till en s k historisk hängning. Metropolitan i New York visar verk av 1600-talsmästaren Nicolas Poussin bredvid målningar av hans samtida landsmän Claude Lorrain och Sebastian Bourdon. I galleriet i Musée Condé hänger Poussins fantastiska målning av *Barnamordet i Betlehem* mitt ibland målningar av andra tidigare och senare konstnärer från andra länder. I stället för att visa målningar i ett historiskt perspektiv är vi här inte alls beroende av de moderna museernas inflytande utan kan själva få betrakta konsten i en fantasieggande historisk miljö.

Slottsanläggningen med stallbyggnad och park är sammantaget ett kulturminne som är värt att benämnas ett genuint *Lieu de Mémoire*.

Chantilly, slottet i nuvarande skick. (Foto: Malin Myrin)

Chantilly, Musée Condé, tavelgalleriet från 1880-talet. (Foto: Lennart Palmqvist)

Rapporter från möten i de internationella kommittéerna

Årsmötet i kommittén för Vernacular Architecture (CIAV) Paris 2011

Lena Palmqvist

Årsmötet som ägde rum i anslutning till generalassemblen samlade 22 personer, varav några nya medlemmar. Mötet inleddes med att den nya styrelsen presenterade sig, ordföranden Gisle Jakheim, Norge, vice ordf Maria Inès Subercaseaux, Canada och vice ordf Hossam Mahdy, Abu Dhabi samt kommitténs sekreterare Valeri Prieto, Mexiko.

Konstaterades att det inte är aktuellt med en ekonomisk rapport, eftersom kommittén inte har några ekonomiska medel.

Ordföranden presenterade tankar och visioner för arbetet inom CIAV:

- att fortsätta den vetenskapliga diskussionen inom gruppen utifrån medlemmarnas olika erfarenheter.
- att vidga samarbetet med andra kommittéer
- att föreslå och diskutera förslag till nominering av Världsarv inom kommitténs arbetsområde.
- att arrangera årsmöten och vetenskapliga seminarier.
- att stärka de nationella arbetsgrupperna
- att fortsätta med utgivningen av kommitténs Newsletter var tredje månad
- att hålla hemsidan uppdaterad och öppna facebooksidan för CIAV
- att verka för ett nära samarbete inom styrelsen
- att utarbeta en ny treårig arbetsplan

Önskemål framfördes om att lägga ut rapporter på hemsidan bl a en internationell bibliografi över "Vernacular Architecture" redigerad av Christoph Machat.

Hossam Mahdu presenterade planerna för 2012 års kommittémöte i Abu Dhabi. "Annual Meeting and Conference. Theme: Vernacular Earthen Buildings", 18 – 21 november 2012 i Al Ain i den östra delen av emiratet Abu Dhabi. Call for papers kommer att skickas ut under slutet av januari 2012.

Maria Correia presenterade en inbjudan till CIAV-möte i Portugal 2013.

Förslaget att nominera en troglodyte bybebyggelse i Iran med bostäder inrymda i grottformationerna diskuterades men bordlades till nästa möte, för att komplettera och samla uppgifterna om troglodyte bebyggelse i andra områden, bl a i Kappadokien i Turkiet. Förslaget kommer därefter att tas upp i diskussionen vid nästa CIAV möte.

Vår danska kollega Freddy Avnby tog upp begreppen "Temporary housing" och "Temporary towns" till diskussion. Förslaget från Icomos Danmark var att ordna en konferens i Köpenhamn 2013 med utgångspunkt från exemplet Christiania. David Guggenheim lyfte också fram exempel från Israel, vilket ledde diskussionen vidare till vad begreppet "Vernacular architecture" står för och hur vi på olika sätt kan definiera "folklig bebyggelse". Ett Charter formulerades för flera år sedan, med utgångspunkt från begreppet Vernacular Architecture. Ordföranden föreslog att det är dags att se över texten och se om den är relevant idag.

Meeting of the International Committee on the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites, ICOMOS General Assembly, Paris 2011

Cornelius Holtorf

Part One: The considerably shortened and slightly edited official Minutes

Participants: Neil Silberman (President, USA), Eva Roels (Secretary General, Belgium), Claudia Liuzza (Secretariat Coordinator, USA), Vassilis Ganiatsas (Greece), John Jameson (USA), Willem Derde (Belgium), Christopher Koziol (USA), Sharon Veale (Australia), Lon Addison (USA), Carol

Shull (USA), Orlando Sousa (Portugal), Genevieve Adkins (UK), Cornelius Holtorf (Sweden), Guo Zhan (China), Lynn DiStefano (China)

The *Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites* continues to be adopted in many countries and at present we have eight languages versions (English, French, Spanish, German, Dutch, Arabic, Russian, and Chinese)—all available at www.enamecharter.org.

The following activities and proposals for the coming year were presented by various members:

- John Jameson reported on progress in the development of an international work group on interpretive best practices and a more specialized seminar on the interpretation of megalithic monuments.
- Neil Silberman and John Jameson reported on a proposal for ICIP to from the European Association for Heritage Interpretation (Interpret Europe) to participate as a partner in proposal to the European Commission fostering professionalism of heritage interpretation in Europe. This is part of the Gruntvig strand dealing with continuing education.
- The Illustrated Charter project should be designed as a publication with seven chapters, with each reflecting one of the seven principles and each coordinated by an individual ICIP member. The task would then be to write a general introduction explaining the significance of the theme and to solicit illustrations and brief descriptions of how a particular site embodied the charter principle. (Various members accepted responsibility for this.)
- One of the recent decisions of the ICOMOS Scientific Council and the Advisory committee was to ask for the input of all ISCs to compile an international heritage “toolkit” that would include 5-10 essential documents or texts from their area of expertise that could provide non-experts or non-specialists with an overview of best practices in various fields. ICIP will work on the collection of references to Interpretation ‘classics’ that ICIP members might be able to provide.
-

Part Two: some personal comments

This is vibrant Committee of a variety of practitioners in heritage interpretation and presentation. The Committee has previously accomplished much in connection with the Charter which was passed at the 2008 General Assembly. Two interesting discussion points that came up during the meeting concerned the relevance of interpretation to space archaeology and to intangible heritage. There was a general feeling that more co-operation between various Committees would be desirable, and also that ICIP expertise was not sufficiently used in assessing World Heritage nominations.

Årsmöte med Historic Towns-kommittén (CIVVIH)

Nils Ahlberg

Historic Towns-kommittén höll, liksom många av de andra internationella kommittéerna, sitt årsmöte på fredagkvällen på Cité Internationale Universitaire de Paris. Från Sverige deltog Nils Ahlberg, som är Vice President i kommittén.

Årsmötet inleddes med två föredrag. Först ut var Minja Yang som har tidigare haft hand om stadsfrågor vid Unescos World Heritage Centre och nyligen tillträtt som president för Raymond Lemaire International Centre for Conservation i Leuven i Belgien. Hon berättade om *Association des biens français du patrimoine mondial* (Association of French World Heritage Sites) som är en organisation grundad 2007 för att utveckla hanteringen och samarbetet kring de franska världsarven, som för närvarande är 37 stycken.

Bruno Delas från universitetet i Lyon talade sedan om *Historic Cities in Development, Keys for Understanding and Taking Action, A compilation of case studies on conservation and management*. Lyon är initiativtagare och samordnare av detta stora projekt inom Organization of World Heritage Cities (OWHC/OVPM). Hittills ingår 45 case studies för städer runt om i världen.

Sedan vidtog de normala årsmötesförhandlingarna, med bland annat godkännande av protokollet från mötet föregående år, presidentens rapport och planer för framtiden. Under året har en ny hemsida

tagits i bruk och ett elektronisk nyhetsbrev börjat utkomma regelbundet. Ett stort arbete de senare åren har varit färdigställandet av The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas, som antogs av generalassemblén. I ett fyllnadsval utsågs Sofia Avgerinou-Kolonias från Grekland till president för CIVVIH, till nästa ordinarie val som äger rum nästa år.

Stengruppsmöte - ISCS – International Scientific Committee of Stone

Hélène Svahn Garreau

På fredagseftermiddagen genomfördes s.k. ”scientific meeting” för ICOMOS internationella vetenskapliga grupper. Jag deltog i stengruppsmötet där jag är nationell samordnare och expert. Mötet hölls på tyska kulturinstitutet på Cité Universitaire lite utanför Paris centrum. Det var ett sammanslaget möte med muralmålerigruppen som representerades av dess direktör Zuzsanna Wierdl från Ungern. Mötet leddes av direktören för stengruppen Stefan Simon och tillika chef över Rathgen Institute i på de Statliga Museerna i Berlin. Sammantaget kom cirka 20 personer från Europa, Nordamerika, Nordafrika och Kina, varav jag var den enda från Skandinavien. Sammantaget har gruppen cirka 80 medlemmar.

I det senaste nyhetsbrevet hade Sveriges arbete med stenfrågorna lyfts fram i en särskild ruta kallad ”Focus on Sweden”. Orsaken är att den styrande kommittén anser att vi arbetar målmedvetet och aktivt med frågorna på ett föredömligt sätt. Vi hoppas givetvis att kunna leva upp till förväntningarna.

Simon meddelade att ”Sten glossaryn” nu är på god väg att översättas till flera språk. Det senaste är tjeckiska. I den svenska gruppen arbetar vi med översättningen till svenska och planerar att bli klara med det första utkastet nästa år.

Vidare framhöll Simon att man för att bli antagen som expert i stengruppen inte behöver vara disputerad. I orsak av detta var två representanter från stenhuggarförening och kalkförening Olivier Labesse i Frankrike där. Labesse presenterade hur kalkstandarderna (EN-normerna) för byggindustrin i Europa ser ut och jämförde dem med de amerikanska ASTM-standarderna.

*Tyska kulturinstitutet, Henrich Heine inom universitets området i Paris.
(Foto: Hélène Svahn Garreau)*

ICOMOS internationella vetenskapliga kommitté för att identifiera och bevara 1900-talets kulturarvsmiljöer (ISC20C) årsmöte i Paris 2011

Britt Wisth

ISC20C:s årliga möte skedde den 27/11 2011 i samband med ICOMOS International GA och symposium i Paris. Mötet hade stor uppslutning och omfattade förutom val, rapporter från verksamheten och fastställande av verksamhetsinriktningen för de närmaste tre åren. Kommitténs ordförande, Sheridan Burke från Sydney, ställer stora krav på medlemmarna när det gäller att vara aktiva och de flesta är mycket produktiva inom gruppens verksamhetsfält. Endast några av dagordningens punkter nämns här.

Madrid-dokumenten

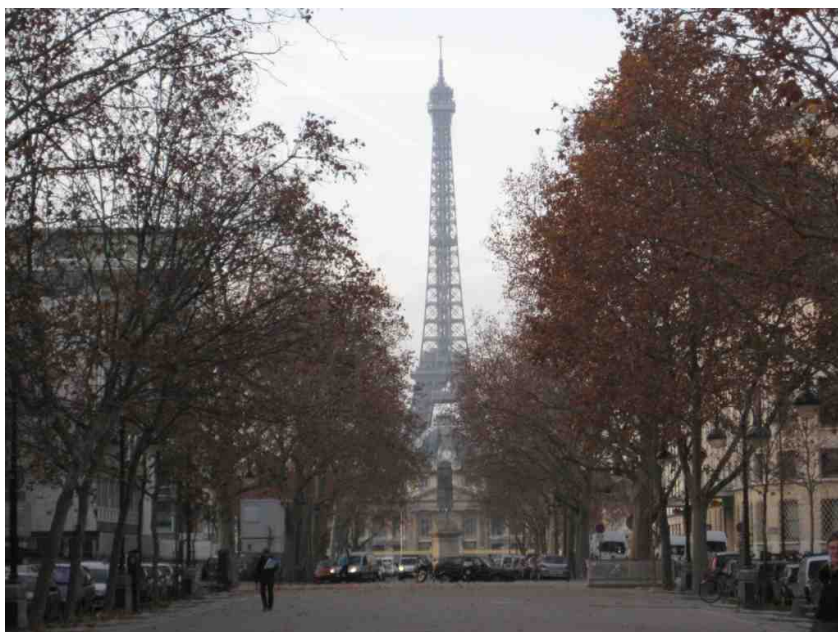
- som författades vid kommitténs möte i Madrid i juni i år fanns tryckt i behändigt A5-format på engelska, spanska och franska. Frågan om översättning av dokumentet till fler språk diskuterades. Dokumentet kommer att sändas till övriga internationella kommittéer för synpunkter och sedan presenteras för GA. Gruppens spanske representant, Fernando Espinosa, kunde meddela att Madrid-mötet haft positiva följder i Spanien då samverkan inom landet mellan olika expertgrupper i frågor kring det moderna kulturarvet ökat. Det har också beslutats att en mastersutbildning i 1900-talets kulturarv skall startas i Madrid.

Heritage Alerts

Efter framgången med Asplundbiblioteket har flera objekt behandlats men inte lett till slutliga aktioner från ICOMOS, främst beroende på att förslagsställarna inte presenterat ett tillräckligt underbyggt och lokalt förankrat material. Alertgruppen, där jag ingår, skall utreda hur arbetet kan utvecklas och eventuellt samordnas med Heritage at Risk.

Heritage at risk

En helt ny form av kulturminnen, specifika för det sena 1900-talet, är anläggningar som är förknippade med verksamheter riktade mot rymden. Mycket är redan övergivet, skadat och i ruiner. Laura Robinson, Sydafrika, kunde rapportera att NASA deklarerat sig villiga att skydda några raketbaser och anslutande anläggningar.

Unescobyggnaden ligger i kvarteren intill Eiffeltornet. (Foto: Britt Wisth)

Unescobyggnaden från 1950 är ett utmärkt exempel på arkitektur inom ISC20C:s intresseområde. Bakom den veckade betongfasaden finns den stora sessionssalen och foajéer. (Foto: Britt Wisth)

Nedan syns intrikata system för vattenavrinning.
(Foto: Britt Wisth)

Kommittémötet skedde i ädel omgivning, i Institut National d'Histoire de l'Art.

Stor koncentration och mycket arbete utfördes under mötets 4,5 timmar.

Ett självklart studieobjekt när det gäller det sena 1900-talets kulturarv är Centre Pompidou som invigdes 1977 (nedan). Det är bara att hoppas att alla fogar, skruvar och andra infästningar kommer att hålla längre än vad som var standard vid den tiden! Byggnaden genomgick en omfattande renovering 1997-99 p.g.a. att många "installationer" hade åldrats för snabbt. (Foto: Britt Wisth)

ICOMOS yttranden och synpunkter

Kommunstyrelsen
Mörbylånga Kommun
386 80 Mörbylånga

2011-11-21

Länsstyrelsen i Kalmar
391 86 Kalmar

Vindkraftverk utan proportion hotar världsarv

ICOMOS SWEDEN har blivit uppmärksammas på planer på storskaliga vindkrafts-anläggningar inom världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. ICOMOS SWEDEN vill med denna skrivelse göra de ansvariga inom kommun och län uppmärksamma på att ***om de planerade anläggningarna kommer till stånd är det höst troligt att världsarvet inte bara allvarligt ifrågasätts utan att Södra Ölands odlingslandskap kan komma att förlora sin världsarvsstatus.***

De anläggningar som avses att nyanläggas respektive uppgraderas vid Albrunna, Kastlösa Södra och Ventlinge står inte i någon proportion med skalan i övrig bebyggelse och vegetation. Det talas om totalhöjder på 100 till 150 m. Vilket det än blir så är de mer än tre gånger kanske fyra gånger så höga som traktens högsta kyrktorn Algutsrum. Värt att notera är att de blir högre och t o m dubbelt så höga som de 72 m höga Hötorgsskraporna i Stockholm, som de flesta upplever som höga även om de inte kan kallas skyskrapor.

Redan dagens anläggningar på fyrtio till sextio meters höjd är ur många synpunkter diskutabla, men det finns dock fortfarande stora områden kvar inom världsarvet som kan upplevas ostört från blänket och ljudet från kraftverkens rotorblad. Det är tacknämligt att Stora Allvaret hålls fritt från vindkraftsanläggningar. Men med den nya höjden skulle de bli synliga inom större delen av världsarvsområde och markant förändra det visuella intrycket och möjligheten att uppleva de historiska värdena. I bästa fall kan man komma undan på enstaka platser.

Vi är väl medvetna om att de högre verken ger betydligt mer energi i relation till satsad krona och att Kalmar län och Mörbylånga kommun har upprättat miljömål i linje med den nationella planen och att vindkraft är en viktig del i detta. Det är också sant att Södra Ölands Odlingslandskap inte är ett fryst världsarv utan dess jordbruk måste kunna utvecklas och att omhändertagandet av Ölands resurser är en viktig grund för världsarvet.

Att med framgång hävda att de gigantiska anläggningar som nu planeras är nödvändiga för utvecklingen av jordbruket blir dock svårt. Lika svårt lär det bli att hävda att det för att leva upp till de svenska miljömålen är nödvändigt att verken placeras i världsarvet eller ens i Mörbylånga kommun. Att hävda att de inte innebär påtaglig skada på de kulturvärden som konstituerar världsarvet bör vara nära nog omöjligt.

Ett grundläggande krav för att föras upp på världsarvslistan var att området klarade autenticitetskravet och att Södra Öland inte störs av inslag och förändringar som är främmande för området. Sverige har som nation enligt världsarvskonventionen förbundit sig att göra allt den förmår så långt dess egna resurser räcker för att skydda sina världsarv. Det lär gälla också län och kommuner.

Områdets "Outstanding Universal Value" och de krav detta ställer

I det dokument som svenska staten vid nomineringen till världsarvslistan skickade har staten och de lokala myndigheterna dels hävdat att Södra Ölands odlingslandskap har unika kultur- och naturvärden av betydelse för hela mänskligheten (unique universal value) och dels gjort ett åtagande att bevara dessa värden för framtiden. Man har presenterat det med en försäkran att inga förändringar som skulle skada värdena är möjliga att genomföra.

Motiveringarna talar om kontinuiteten i markanvändningen sedan stenåldern, markindelningen och anpassningen till de geologiska och topografiska förutsättningarna. Inbegripet i hela presentationen ligger det vidsträckt, öppna landskapet och möjligheten att läsa av dess historia tack vare de långa siktlinjerna och att här inte finns några stora, störande element.

I motiveringen till Unesco för inskrivning på världsarvslistan framför svenska staten under rubriken "Justification for inscription" att ingen annanstans i Europa är ett medeltida landskap så distinkt och lätt att tolka "so distinct and readily decipherable" (Nominering, s 4) som världsarvet Södra Ölands odlingslandskap. Områdets storlek betonas som särskilt betydelsefullt. Möjligheten att uppfatta och förstå kulturvärdena understryks: "The site has an excellent capacity for illustrating the values and the distinct cultural elements associated with the agricultural landscape." (Nominering, s 5) Vyerna, utblickarna och det vida landskapets speciella skönhet betonas: "The unique, far-flung, flat and open agri-cultural landscape affords unrivalled views of outstanding beauty." (Nominering, s 5)

Under nuvarande skick "Present state of conservation" försäkras att området har ett landskapsskydd sedan 1966. Som anläggningar som kan hota värdena och som kräver särskilt tillstånd nämns "uppförande av byggnader, torrläggning av vattensamlingar vägbyggen och soptippar etc., road-building and the establishment of dumps" (s 31). Man ger Unesco intrycket att här sätts gränsen för vilka förändringar som är över huvud taget inom det möjliga gräns.

Under faktorer som påverkar världsarvet "Factors affecting the property", där en redogörelse ska finnas av de hot som kan tänkas föreligga, tar nomineringen upp förändringar i jordbruket, olika föroreningar och turismen. Wind farms nämns mycket kortfattat med kommentaren att vissa sådana finns och att sådana kräver tillstånd. På så sätt förmedlar man ett intryck till bedömarna att ingen väsentlig utbyggnad kommer att tillåtas och att större anläggningar i höjd och synlighet är utom diskussion. (s 45-46). Att något liknande det som nu planeras skulle tillåtas fanns inte i sinnevärlden.

Ett grundläggande krav för att föras upp på världsarvslistan är att området klarar autenticitetskravet, och i sitt utlåtande inför Unesco s Världsarvskommitténs beslut skriver ICOMOS i sitt utlåtande att området gör detta genom "the survival of the significant cultural features of southern Öland with a minimum of extraneous addition or modification". En avgörande fråga är alltså att Södra Öland inte störs av inslag och förändringar som är främmande för området.

Skrivningarna om autenticitetsfrågan har efter hand förtydligats och i ICOMOS Operational Guidelines 2005 talar man om såväl autenticity som integrity. Det senare betyder krav på att området ska ge en hel bild där alla nödvändiga element finns med, att det har tillräcklig storlek för att få med det som konstituerar värdet och att området inte negativt påverkas av exploateringar (suffers from adverse effects of development; Operational Guidelines § 88)

ICOMOS SWEDEN s bedömning

Mot denna bakgrund bedömer ICOMOS SWEDEN att den aktuella exploateringen med stora vindkraftsanläggningar skulle innebära en påtaglig skada på de kulturvärden som konstituerar världsarvet och att de motiv som framförs med största sannolikhet inte kan motivera intrånget.

För ICOMOS SWEDEN s styrelse

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Kopia: Riksantikvarieämbetet, Förvaltningsrätten i Växjö,

Varför förslaget till förnyelse av Slussen inte duger

ICOMOS SWEDEN vill med detta brev mana de politiker som ska fatta beslutet om Slussens framtid till eftertanke. Vi är väl medvetna om att det är i elfte timmen. Det förslag som valts är inte bra. Missnöjet är för stort och protesterna för allvarliga. Många har kommit till slutsatsen att, om det är det senaste förslaget vi måste ta, så vill vi hellre ha den gamla Slussen kvar. I jämförelse med nybyggnadsförslagen framstår dess enastående värden allt tydligare.

Planeringen för förnyelse, som började med positiva förhoppningar från stadens tekniska förvaltningar om att få bygga något bättre än nuvarande Slussen har, efter ett par decennier med tävlingar och många förnyelsealternativ, mynnat ut i ett förslag där oersättliga värden förstörs medan det som skapas har nackdelar som inte finns idag.

Kritiken är massiv och har bred förankring. Där det från början kom starkast protester från kulturhistoriskt håll – Slussen är klassad som Riksintresse för kulturmiljövården och skyddad genom Miljöbalken – har missnöjet och invändningarna nu växt till en bred proteststorm.

Vad beror de starka känslorna på? Varför har planeringen gått så snett?

Ett svar är att nuvarande Slussen i grunden är bra, rent av genial! Det är helt klart att Slussen idag är ett oerhört slitet, skamfilat och söndervittrat monument. Underhållet har i flera decennier utförts med den bakomliggande tanken att allt snart skulle rivas då konstruktionerna kommit till slutet av sin tekniska livslängd. Självklart kan det inte se så bra ut under sådana omständigheter. Mycket av det som gav Slussen dess glans och modernitet har byggts för, som till exempel glaskupoltaket med skimrande överljus i norra klöverbladet och flera av de glasade väggpartier och skyltfönster som ursprungligen fanns. Neonskyltarna, de livliga småbutikerna, de glänsande ytorna och de många verksamheterna är borta.

Om man studerar de äldre bilderna i Stadsmuseets inventeringsrapport ser man tydligt vilken entusiasm och framåtanda som präglade platsen. Här var det tjustigt och modernt! Fullt av liv! Mycket av detta kan återerövas, poleras, plockas fram eller återställas. Här finns de bästa förutsättningar att skapa en livlig mötesplats – just det som är ett av de viktigaste målen för planarbetet.

Det som är värdefullt med nuvarande Slussen är inte bara den estetiska designen, den avancerade betongarkitekturen och verksamheterna som knöts dit. Det problem som ska lösas är att det inte bara är flera olika vägar och trafiksystem som möts utan att det samtidigt är en hög nivåskillnad som ska överbryggas. Det är därför den raka vägbanan till Gamla Stan blir så lång och dominant, om den måste vara rak. Det är därför den nuvarande lösningen med svängda ramper, klöverbladen, är överlägsen alla andra lösningar. Med svängda ramper kan man ta upp den höga nivåskillnaden på liten yta. Det är en lösning som gör Slussen unik i världen och tillsammans med Katarinahissen och KF husen en modernistisk ensamble av alldeles särskild dignitet.

Ett annat svar är att utgångspunkterna för förnyelsen var felaktiga. Man kan inte utgå från att något är alltigenom dåligt därför att det är gammalt och slitet. Det är alltför naivt att tro att något nytt blir bättre bara för att det är nytt. Analysen av vilka problem som fanns var inte fullständig. Varför tar man inte platsens kulturhistoriska värden på allvar? Klarar verkligen nuvarande tunnelbana de kommande vattennivåerna i Saltsjön och Mälaren? Olika experter kommer till olika svar, vilket är rätt? När blir det aktuellt med nästa grundförstärkning av tunnelbanan och varför gräver man inte ner den? Det sägs att det blir för dyrt men inga seriösa kostnadsberäkningar har redovisats. Och man kan fråga: för dyrt just nu – men på sikt? Detta har medfört att tävlingarna varit låsta och missat målet. Inget förslag har hittills i alla delar visat sig vara bättre än nuvarande Slussen.

Det är ett oförsvarbart förhållningssätt att hävda att ett dåligt förslag måste drivas igenom med argumentet att processen varit långdragen. Tänk hellre igenom projektet en gång till med öppet sinne, före beslut. Tillsätt en fristående, neutral granskningsgrupp!

Klart torde vara att de nuvarande konstruktionerna behöver göras om då betongen försvagats och armeringen rostar och hela anläggningen måste grundförstärkas. Detta är inte omöjligt att genomföra. Slussenanläggningens många formgivna delar kan återfå sin ursprungliga fräschör. Det går att återta de kvaliteter som fanns, hålla rent och snyggt och skapa liv och verksamheter. Det kan också gå bra att avstå från detaljer som varit olämpliga och att lägga till funktioner av idag, samt självklart lösa vattenregleringen.

Med en restaurerad Slussenanläggning får Stockholm (behålla) ett funktionalistiskt monument, som är ett karaktäristiskt inslag i stockholmarnas vardagsliv och ett besöksmål av hög internationell klass. Den har alla möjligheter att bli just den välfungerande trafikplats, den mötesplats och sammanbindande länk som planeringen eftersträvar! Här kan man verkligen tala om världsklass!

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Britt Wisth
ICOMOS SWEDENs representant i
International Scientific Committé on the
20th Century Heritage

www.icomos.se

PARIS DECLARATION

On heritage as a driver of development

Adopted in Paris, UNESCO headquarters, on Thursday, 1 December, 2011

PREAMBLE

The 1219 participants from 109 countries gathered in Paris, at the UNESCO House, at the invitation of ICOMOS France from November 28 to December 1, 2011 at the occasion of the 17th General Assembly of the International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) adopt this Declaration of principles and recommendations on the preservation of heritage, the dissemination of knowledge on its inherent values and the cultural, social and economic development of communities. This declaration and these recommendations are intended for use by the stakeholders of heritage conservation, of development and tourism, and more especially to the States, local authorities, international institutions, the United Nations agencies and the UNESCO in particular, as well as to relevant associations from the civil society.

This Declaration is part of a series of efforts and actions taken over several years by ICOMOS to promote a development process that takes tangible and intangible cultural heritage into account as an essential component of sustainability and with regard to its human dimensions. We can mention among other efforts the ICOMOS colloquium in Suzdal, Russia (1978) on "Monuments, of history and cultural in contemporary societies", a subtopic of which was entitled "historic monuments as support of social and economic development", which shows that already 33 years ago our organisation started reflection upon the relationship between heritage and development. The role of heritage conservation in an improved quality of life, the social dimension of heritage and the integration of the heritage issue to urban and rural planning have been evoked. The scientific symposium "No future without a past" organised at the occasion of the 6th ICOMOS General Assembly, expressed the conviction that a preserved natural and cultural heritage "represents a contribution to the well being of men among men". The scientific symposium "The wise use of heritage in development" organised in Mexico in 1999 further developed the reflection on the issue. The conferences and declarations of Nara (1997), Xi'an (2002) and Québec (2005) have helped nurture the concepts of authenticity, context and spirit of place in relation with heritage. One of the ICOMOS' major accomplishments was its role in the draft of Charters that have become international references, especially for UNESCO and its state parties. One has to mention the ICOMOS international Charter on cultural tourism published in 1977 and updated in 1999, the ICOMOS Charter on cultural routes adopted by ICOMOS in 2008 and the ICOMOS Charter on the interpretation and presentation of cultural heritage sites, also adopted in 2008. The UNESCO World Heritage Committee, of which ICOMOS is an advisory body, has taken into account the relevance and topicality of the issue to select its theme for the celebration of the 40th anniversary of the World Heritage Convention in 2012 in Kyoto, Japan, with a focus on "world heritage and sustainable development, the role of local communities".

ETHICAL STATEMENT

Why this theme?

The decision to select the relationship between heritage and development as a theme for the 17th ICOMOS General Assembly is based on the acknowledgement that the role and the functions of heritage have changed in ways unseen so far, due to globalization and to the growing involvement of the economic dimension in an increasing number of human activities, including the field of heritage conservation and enhancement.

After some 120 presentations and valuable subsequent discussions, the participants have realised that each site, urban centre or region is part of a specific cultural, social or economic context and has to find adapted solutions for each particular situation. The objective is for each case to propose and implement policies and actions for the protection of heritage values while facilitating their sustainable economic, social and cultural enhancement for the communities and visitors. The key element of heritage enhancement for development is that it must not jeopardise those values that make it a “public property” for humanity, be it local, national or universal, to be preserved for the present generations and those yet to come. They identified global principles and recommendations that can apply to any type of heritage or economic and sociocultural context, and the Paris General Assembly wants to make these principles known to the States, and through, to the international community.

To take up the challenge

In response to the threats of degradation and destruction due to different aspects of development on heritage and on its inherent values that are crucial for sustainable development, we offer to take up the challenge of conserving cultural heritage understood in its broadest context. This heritage is indeed a fragile, vital and non renewable resource that is at risk of being lost forever for current or future generations if it is deteriorated or destroyed.

Heritage, with its values contributing towards identity, as a repository of memory of cultural and social history, with authenticity, integrity and a “sense of place”, is a vital element of the development process.

It is only by demonstrating heritage as an asset for development, a contributing factor for social cohesion and economic attractiveness, and for enhancing understanding among peoples that heritage can bring the solutions for socio-economic, cultural or tourism development and its long-term conservation.

It is by giving heritage new spiritual functions and new day-today uses for social life and development negative impact that we will find way for sustainable conservation through self-financing.

This will help avoid: unjustified destruction of traditional built heritage ensembles; the negative impact of an uncontrolled architectural modernity that contributes to the degradation of the quality of life of towns and regions; the excesses of an unregulated tourism, where visitors flows and facilities are located too closely to the sites, threaten their economic and cultural values and do not benefit local communities.

Culture, the fourth pillar of sustainable development

The Johannesburg Summit on sustainable development (2000) recognized cultural diversity as the fourth pillar of the sustainable development, along with economy, social issues and environment. Furthermore, the definition given by the UNESCO declaration on Cultural Diversity (2001) for development in article 3 reflects the role of heritage, including monuments, built, living and intangible heritage, as well as cultural landscapes, in the development process: “development, understood not only in terms of economic growth, but also as a means to obtain the more satisfactory intellectual, affective, moral and spiritual existence”. Resolution 65/166 “Culture and development” adopted by the General Conference of the United Nations in February 2011 following proposal by the Director General of UNESCO further reinforced this awareness by considering that “... culture (with built heritage as its physical manifestation) is providing for economic growth and ownership of development process ...”.

DECLARATION OF THE SYMPOSIUM

Participants of the 17th General Assembly are addressing the following Declaration to intergovernmental organizations, national and local authorities and to all institutions and experts, and recommend the following actions:

I - HERITAGE AND REGIONAL DEVELOPMENT

TO REVITALISE TOWNS AND THE LOCAL ECONOMY

- To encourage selective conservation and adaptive reuse of built heritage in small towns and villages, in order to support socio-economic revitalisation; to foster denser urban centres to contain the uncontrolled urban sprawl.
- To encourage the sustainability of traditional crafts, trades and farming activities so as to retain knowledge and ensure the sustainability of local communities.
- To conserve and to reactivate operation local, sustainable, energy efficient traditional facilities, and to develop them, with a respect to safety and economy.

TO PROMOTE REHABILITATION AND BALANCED REGIONAL DEVELOPMENT

- To protect historic districts, through their rehabilitation.
- To drive and guide operations of rehabilitation and densification, in accordance and harmony with the specific features of traditional urban patterns regarding scale of land parcels, street planning, volume and altimetry ; to restore the notion of urban limits.
- To encourage a balanced regional development in order to harmoniously distribute activities in the fields of education, culture, tourism or leisure.

TO PRESERVE SPACE AND NON RENEWABLE RESOURCES

- To preserve undeveloped space, a resource non-renewable; to conserve rural landscapes with their distinct agrarian and forestry organisation patterns and scales; to conserve flora and aquatic species , indigenous heritage; to protect archaeological, geological heritage and groundwater.
- To protect local and regional means of communication (local infrastructure as railroads, roads, waterways), for the transportation of people, goods, and local transport services.
- To conserve rural heritage, to reuse it in according with its functional characteristics; to strictly limit urban sprawl and to allow new construction by respecting local landscape and traditional settlements.

II - RETURN TO THE ART OF BUILDING

CONSERVATION

- To conserve built heritage, be it urban or rural, prestigious or vernacular, under the condition of being of value, in all the richness of its materials, its most original constructive, architectural and functional features, and with regards to the integration into its physical and sociocultural environment.
- To adapt the reuse and new functions in accordance with heritage, rather than the opposite, and be able to downgrade our ambition for modern comfort.

STANDARDS

- *“Architectural and landscape heritage is a cultural exception, and regulatory standards which are not adaptable to it cannot be applied. A moratorium should be imposed immediately to start the work of experts and specialists for specific and appropriate responses and make sure that in the meantime, transitional measures are appropriate.”* (ICOMOS – Paris November 2000).
- The use of norms and regulations which are meant for new construction are by definition inappropriate for Heritage, in terms of materials, implementation or use, and must therefore not apply to it.
- To restore traditional savoir-faire and best practices as ways to drive training for restoration works.
- To adapt efficiency analysis and assessment methods to Heritage, in the fields of structure, climate and safety, and not the opposite.
- To take necessary measures to ensure, under basic safety conditions, the sustainability of production of materials and the use of traditional tools for the restoration of corresponding works.

AN INSPIRATIONAL MODEL FOR GROUNDBREAKING CREATION

- Traditional built heritage results from the accumulation of a rich trail of experience. It is an endless source of inspiration for a groundbreaking, modern architecture, through its constructive patterns, configurations, settlements, playing a role in an improved art of living.

III - TOURISM AND DEVELOPMENT

HERITAGE AND THE CHALLENGE OF TOURISM: WHAT STRATEGIES, WHAT TOOLS?

- To raise awareness and build the capacity of heritage preservationists and site managers to appropriately address issues associated with tourism and development; to raise awareness amongst tourism professionals, tour-operators, hotels and cruise companies concerning the fragility and values of heritage.
- To involve all stakeholders in creating management plans for sites and destinations, urban centres and regions seeking answers to the questions: what tourism, for whom, what for? Design management plans that build on the particular cultural, historical, aesthetic and memory values to be preserved, on “the spirit of place” as well as on the long-term vision chosen by consensus among partners for the sustainable development of tourism.
- To develop management tools for the collection of tourist information, the assessment of the role of heritage and its enhancement in tourism development; the cost of the degradation of heritage values and heritage assets to the long term preservation of cultural capital; heritage, tourism and development impact assessments, and the formulation of training in responsible tourism management. In addition, to establish means to extend the fair distribution of heritage tourism-related benefits amongst heritage preservation and management, local communities and tourism companies.

CAN TOURISM DEVELOPMENT BE SUSTAINABLE?

- To link and integrate the conservation and preservation of heritage into cultural tourism development. To preserve the cultural resource as the capital of tourism development and foundation for tourism development over the long term, especially, but not exclusively, in developing countries and the least development countries (LDC).
- To establish authenticity as a central platform for cultural tourism development and growth of interpretation and communication strategies based on sound research and recording avoiding ‘travels in hyper-reality’ that have a permanent impact on heritage values.
- To help local communities take ownership of their heritage and related tourism projects and to encourage their empowerment and their participation in heritage conservation, the planning process

and decision making. Community involvement, community perceptions, community priorities and community leadership are pre-conditions for sustainable tourism development.

TO HELP LOCAL COMMUNITIES TAKE OWNERSHIP OF THEIR HERITAGE AND OF THE DEVELOPMENT OF TOURISM

- To educate youth, especially in school, and the larger population to their heritage and its historical, cultural and social values, as it holds the memory and meaning of places and communities.
- To make use of modern media in order to disseminate an understanding of heritage thus creating a sense pride and a willingness to become involved in its protection and enhancement.
- To encourage community engagement as actors in the cultural heritage and tourism sectors and to foster creativity, self-development and business opportunities.
- To encourage a dialogue between local communities, indigenous peoples and visitors so as to contribute to cultural exchange, to the dissemination of the social, cultural and human values of heritage and to interpret it in a way that is scientifically, historically and socially accurate.

IV - THE ECONOMICS OF HERITAGE

TO BETTER KNOW THE ECONOMIC FALLOUT OF HERITAGE CONSERVATION

- To assess the indirect impact of conserving heritage. Studies have assessed the contribution of heritage to sustainable development as well as the relationship between investment and economic development; new indications on qualitative effects have appeared: heritage is increasingly recognised on its territory in terms of identity and thereby has become a lever for its economic development.
- To gather and further develop available research works in cooperation with relevant institutions and to widely disseminate them.

TO ENCOURAGE THE STRUCTURING EFFECTS OF HERITAGE ON ECONOMIC DEVELOPMENT AND SOCIAL COHESION

To stimulate the structuring role of heritage enhancement, namely in the following directions:

- with direct impacts and economic fallout that are well known in terms of economic development;
- rehabilitation of historic centres is increasingly recognised, notably by the World Bank, as a way to encourage social diversity and to reduce poverty;
- the role of heritage in the attractiveness of regions and as a leverage effect for creation and innovation;
- to draw the attention of the public authorities and the other stakeholders of development to the necessity to make sure that financial imperatives strictly respect the requirements of tangible or intangible heritage conservation, so that heritage keeps acting as a structuring element;
- to involve communities in the enhancement of heritage, to encourage awareness, namely among the young, and to foster professional training.

TO DEVELOP THE ECONOMIC IMPACT OF HERITAGE

- To rely on adequate tools so as to make sure that a project will be able to be financially viable and will contribute to sustainable development.
- To combine a specific form management that is guided by conservation principles with the management of a global development project.
- To encourage the exchange of experiences on best practices.
- To urge public authorities to place heritage in the heart of global development strategies so that it

acts as a structuring element for the economic and social agenda.

STAKEHOLDERS AND MEANS

The role of local communities and awareness of stakeholders

Local communities, civil society, local and national authorities will have a major role integrating heritage concerns in development through design, planning and implementation. The protection and enhancement of heritage will first occur through education, information and awareness actions that recognise the values of heritage for the civil society who should take possession of their heritage.

The training and capacity building of stakeholders that play a major role in the contribution of heritage conservation for development, such as architects, heritage preservationists and managers, planners, investors or tourism operators must be improved.

The legal frame

The contribution of heritage to development also involves creating and adapting institutional and legal frameworks at local, national and international levels (World heritage convention). It involves also and above all their implementation in practice. The more the new laws and regulations are understood and accepted as part of the consultation process within a participating and democratic frame, the more implementation will be facilitated.

Research

Research institutes, universities, professional organisations such as ICOMOS and intergovernmental institutions such as UNESCO must apply their research and study programmes associated with field observations for developing the tools for the assessment of the physical, social and economic efficiency of built heritage, on the economic value of heritage, on the impact of cultural tourism on employment and on the wealth of a region, on the conditions, opportunities and risks of investing in heritage protection, whilst involving stakeholders of economic growth and development.

Cooperation

ICOMOS should strengthen its cooperation and partnerships with national or international institutions that carry out projects on heritage and development, notably with the UNESCO. Such projects are for instance the UNESCO programme on tourism and world heritage and the UNESCO draft recommendations on heritage conservation and sustainable development of tourism in which ICOMOS plays an active role.